

ЗБЕРІГАННЯ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ КРАЇНИ, МОВА ЯКОЇ ВИВЧАЄТЬСЯ, У КОНТЕКСТІ ПРОЯВУ ЇЇ КУМУЛЯТИВНОЇ ФУНКЦІЇ

Розглянуто особливості зберігання культурно-історичної інформації країни, мова якої вивчається, у контексті прояву її кумулятивної функції. Досліджено поняття «слово», «кумулятивна» функція мови, її прояви у сфері лексики, зв'язок історії і культури мови. Надається пояснення національно-культурних конотацій, пов'язаних зі сприйманням та позначенням різних слів.

Ключові слова: культурно-історична інформація, кумулятивна функція, соціокультурна компетенція, національно-культурна конотація, фразеологізм.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасні стратегії університетської освіти визначають основним своїм завданням формування соціокультурної складової процесу загальної міжкультурної комунікації. Мова йдеться про підготовку до міжкультурного спілкування в особистісній, професійній, освітній, публічній сферах життєдіяльності сучасного глобалізованого суспільства. У такому контексті мова визначається як суспільне явище, джерело знань, що накопичувалися протягом цілої низки поколінь. Тобто значної ваги у цьому руслі набуває дослідження зберігання культурно-історичної країни, мова якої вивчається, її відповідність соціальним вимогам на тому чи тому етапі розвитку суспільства у контексті прояву кумулятивної функції мови.

Кумулятивна функція мови є підґрунтям як для її вивчення в соціолінгвістичному плані, так і поєднання процесу навчання іноземної мови із вивченням культури та історії країни, мова якої вивчається, сприяє формуванню соціокультурної компетенції майбутніх учителів початкової

школи. Все вище зазначене і обумовлює актуальність та доцільність дослідження.

Аналіз останніх джерел та публікацій, в яких започатковано розв'язання означеної проблеми та на які автор робить опертя. Величезний внесок у галузі дослідження зберігання культурно-історичної інформації країни, мова якої вивчається, у контексті прояву її кумулятивної функції внесли науковці-лінгвісти В.Г. Костомаров, Г.М. Верещагін, Ю.Є. Прохоров, Є.І. Пассов, С.Г. Тер-Минасова, Л.І. Березенська, В.Ю. Паращук, Г.Є.Виборова, О.М. Корчажкіна, В.О. Виноградов, В.П. Наталин, Б. Бернштейн, Дж. Хірш та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Наразі більшість сучасних підручників з іноземної мови, складених вітчизняними авторами, які не є носіями цієї мови, не надають у достатній мірі культурно-історичну інформацію крізь призму кумулятивної функції мови як засобу її зберігання, і тому не відповідають вимогам формуванню соціокультурної компетенції майбутніх учителів початкової школи та їх ефективній професійній підготовці. Це потребує від викладача іноземної мови вищої школи творчого підходу до самостійного пошуку текстів, які безпосередньо надають культурно-історичну інформацію про країну, мова якої вивчається. Все вище зазначене надає навчально-виховному процесу у вищій школі соціокультурного змісту та сприяє особистісному розвитку майбутнього учителя початкової школи в контексті полілогу культур, а також формуванню його професійної підготовки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Нині, у зв'язку з переходом на Європейський рівень надання освітніх послуг, відбувається модернізація змісту, форм і методів професійного розвитку майбутніх учителів початкової школи. Тому **мета** статті полягає у визначенні особливостей зберігання культурно-історичної інформації про країну, мова якої вивчається, у контексті прояву її кумулятивної функції, поняття «кумулятивної» функції мови, що сприяє ефективному процесу формування соціокультурної

компетенції майбутніх учителів початкової школи, їхній підготовці до професійної діяльності, спроможності вступати до міжкультурного спілкування. Для досягнення мети вважаємо за необхідне розв'язання таких завдань: розглянути поняття «слово», «кумулятивна» функція мови, особливості зберігання культурно-історичної інформації країни, мова якої вивчається, у контексті прояву її кумулятивної функції у сфері лексики.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Вчені-лінгвісти констатують, що інформативність, її відбір та накопичення – це ті суттєві властивості мовного знака, які є основою його найважливішої кумулятивної функції. Саме кумулятивна функція виступає сполучною ланкою між поколіннями певного народу, служить «сховищем» і законним засобом передачі позамовленнєвого колективного досвіду [5].

У сфері лексики спостерігається найбільш яскравий вияв кумулятивної функції мови, оскільки саме лексика безпосередньо пов'язана із предметами і явищами навколишньої дійсності, а також вона значно обумовлена категоріями матеріального світу, соціальними факторами тощо [2].

Слово – це ім'я конкретної речі, конкретного явища. Воно може розповісти як про час, так і про середовище, в якому воно існує, відобразити фрагменти соціального досвіду народу даної країни. Наприклад, у межах різних культурних ареалів символічний аспект функціонування найменувань кольорів отримує специфічні національно-культурні конотації, пов'язані як із психологією сприймання кольору тим чи тим етносом, так і з його історико-культурними традиціями. При цьому конотації в різних мовах залежать від структури самої мови та від рівня розвитку суспільства [3, с.23]. Відповідно до національно-культурних конотацій, пов'язаних зі сприйманням, позначення кольорів веселки в різних мовах варіює: в українській мові існує сім найменувань кольорів, шість кольорів ми нараховуємо в англійській мові. У мові племені шона (Родезія) існує чотири кольори, а в мові басса (Ліберія) – лише два [4, с.122-124].

Науковець А.А. Леонтьєва стверджує, що поряд з національно-культурними конотаціями, пов'язаними зі сприйманням та позначенням кольорів існують «національні змісти», і далі підкреслює, «що два слова у двох різних мовах, які позначають той самий предмет у культурі двох народів і є перекладними еквівалентами, неминуче зв'язуються з нетотожними змістами, і це дозволяє говорити про «національні змісти» мовних знаків. Так, наприклад, надання змісту слова «собака»: 1) запряжна тварина у ескімосів; 2) священна тварина у персів та індусів; 3) нехтується як вигнанець, парія, покидьок в індуїстській мові [7, с.384].

У деяких мовах спостерігаємо появу ряду слів, що було обумовлено деякими соціальними причинами. Наприклад, у ХІХ столітті за часів правління у Британії Королеви Вікторії замість забороненого у мові словосполучення «*to go to bed*» використовувалося «*to retire to bed*» [1, с.810].

Варто зазначити про властивість власних імен знаходити певну національну конотацію у мові. Їх конкретний зміст визначається особами, носіями певних імен, проте вони мають властивість виконувати не тільки називні функції, але й позначати будь-яку якість, властивість, характерні риси особистості взагалі. Так, наприклад, *Rip Van Winkle* в Британії називають *відсталу людину* за ім'ям героя однойменного оповідання В. Ірвінга (цей герой проспав двадцять років) [1, с. 814].

Розвитком торговельних зв'язків Британії з іншими країнами можна пояснити виникнення нових слів із власних назв. Так у ХІV-ХVІІ століттях з'являються нові слова, які позначають різні сорти матерій: *calico* – коленкор (назва індійського міста Калькутта); *morocco* – сап'ян (назва Марокко, де зараз його виготовляють) [7].

У ХІХ столітті, коли з'явилася велика кількість винаходів і багато нових предметів побуту, у словник англійської мови увійшло найбільше іменників, які походять від власних назв. Наприклад: слово *mackintosh* перегукується з ім'ям її винахідника Чарльза Макінтоша (1823) [7].

Правовою підставою поповнення мови цілою низкою прізвищ людей, які зробили відповідні відкриття чи винаходи слугував розвиток науки й техніки (*Newton* – ньютон, *X-ray* – рентген) [7].

Підстави для поповнення словникового складу цілою низкою слів, що походять від власних назв дають різні події, які відбуваються впродовж існування будь-якої країни. Наприклад, слово *бойкот* зобов'язане своєю появою капітану Бойкоту (*Boycott*), який жорстоко експлуатував ірландських орендарів, які з цієї причини оголосили йому про припинення з ним усіляких відносин [7].

Лінгвісти вказують на зв'язок історії та культури народу з мовою, що особливо яскраво висвітлюється на фразеологічному тлі [6]. Численні прислів'я та приказки фіксують колективний досвід людей, відображають судження народу про життєві явища. Вони виконують кумулятивну функцію, відображають національну культуру як комплексно, усіма елементами, так і розчленовано, окремими одиницями свого складу (діалектизмами, історизмами, архаїзмами тощо). Наприклад: *Augean stables* – Авгієві стайні – занедбане, занехаяне місце (дуже брудні будівлі, де король Авгій тримав тисячі голів худоби, Геракл повинен був вичистити) [7, с.68-69].

Велика кількість фразеологізмів в англійській мові має літературне походження, і багато з них широко застосовуються в повсякденній мові. Наприклад, фразеологічні сполучення із твору У. Шекспіра «*Macbeth*»: *To make assurance double sure* – для більшої певності («*Macbeth*», д. IV, сц. 1) [1, с. 639].

Поява фразеологізмів інколи зумовлюється змінами у суспільному житті народу, виникненням таких умов, у яких соціальна значущість слів настільки велика, що вона набуває риси символістики. Наприклад, складання в Англії в 1085-1086 рр. «Книги Судного дня»/«*Doomsday Book*», відомості якої систематизували по відношенню до власників майна, а не по територіях, що дозволило королю Вільгельму обкладати цих власників поборами і податками безпосередньо. День, коли платили податки почали називати Судний днем, звідки й назва кадастру – «*Книга Судного дня*» [7, с.386].

Висновки та результати дослідження, перспективи подальших розвідок у пропонованому напрямку. Підсумовуючи все вище зазначене, необхідно підкреслити, що зберігання культурно-історичної інформації країни, мова якої вивчається у контексті прояву її кумулятивної функції створює підґрунтя для вивчення мови в соціолінгвістичному плані, а використання текстів, насичених культурно-історичною інформацією, створює умови для ефективного формування належної соціокультурної компетенції майбутніх учителів початкової школи, забезпечує їх активність та особисту зацікавленість у процесі знайомства з цінностями культур інших народів, сприяє вихованню толерантності до інших культур, манер поведінки, традицій, формує власне бачення світу та своє місце в ньому і, в решті решт, сприяє ефективному підвищенню їх професійної майстерності як майбутніх учителів початкової школи.

Однак, існує проблема невідповідності текстів, мовний матеріал яких відображає культурно-історичну інформацію країни, мова якої вивчається, у контексті прояву її кумулятивної функції, що саме і є засобом збереження вище зазначеної інформації.

З огляду на зазначене вище логічним видається перспективний напрямок: пошук текстів, мовний матеріал яких висвітлює культурно-історичну інформацію країни, мова якої вивчається, у контексті прояву її кумулятивної функції з метою ефективного формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів початкової школи у процесі їх професійної підготовки.

Література:

1. Англо-український фразеологічний словник / уклад. К.Т. Баранцев. – 2-ге вид., випр. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2005. – 1056 с.
2. Верещагин Е.М. Язык и культура / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – Москва: Индрик, 1990. – 1040 с.

3. Голубовська І.О. Етноспецифічні константи мовної свідомості: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.15 / І.О. Голубовська; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 2004. — 38 с. — укр.

4. Рубанюк Э.В. Цвет как лингвистический знак // Культура народов Причерноморья. – 2006. – №82 – Т.2 – С. 122-124.

5. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация: (Учеб. пособие) – М.: Слово / Slovo, 2000. – 624 с.

6. Томахин Г.Д. Фоновые знания как основной предмет лингвострановедения / Томахин Г.Д. // Иностранный язык в школе. – 1980. – № 4. – С. 54.

7. Longman Dictionary of English Language and Culture : Third edition, updated reprint. – London: Pearson. Education Limited, 2008. – 1620 с.

Юлия Веклич

Сохранение культурно-исторической информации страны, язык которой изучается, в контексте проявления её кумулятивной функции

Рассмотрены особенности сохранения культурно-исторической информации страны, язык которой изучается, в контексте проявления её кумулятивной функции. Исследовано понятия «слово», «кумулятивная» функция языка, её проявление в сфере лексики, связь истории и культуры языка. Объясняются национально-культурные коннотации, связанные с восприятием и обозначением разных слов.

Ключевые слова: культурно-историческая информация, кумулятивная функция, социокультурная компетенция, национально-культурная коннотация, фразеологизм.

Julia Veklich

Cultural and historical information perpetuation of the country the language of which is studied in the context of its cumulative function manifestation

The article dwells upon cultural and historical information perpetuation of the country the language of which is studied in the context of its cumulative function manifestation. The notions of «word», language «cumulative»function, its manifestation in the sphere of lexicon, the connection between language history and culture are researched. National and cultural connotations connected with the perception and denotation of different words are explained.

Key words: cultural and historical information, cumulative function, social and cultural competence, national and cultural connotation, phraseologisms.